

**Semiyanê Civakî û Niyeta Xwendekarên Sûrî li Zanîngeha Mêrdîn Artukluyê
bo Destpêkirina Karsaziyê**

**Mardin Artuklu Üniversitesi'nde Okuyan Suriyeli Öğrencilerin Sosyal
Sermayesi ve Girişimcilik Niyeti**

**Social Capital and Entrepreneurial Intention of Syrian Students at Mardin
Artuklu University**

Musallam Abedtalas*

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İşletme Bölümü, abedtalasmus@gmail.com

Öz

Mülteciler, yoksulluk ve işsizliğe karşı savunmasız bir grup olması nedeniyle, girişimcilik, onlarla başa çıkmanın en önemli araçlarından biridir ve şimdiye kadar mültecilerin girişimciliği ile ilgili çalışmalara çok rastlanmamaktadır. Bu nedenle, Suriyeli mültecilerin girişimcilik niyetiyle ilgili bu araştırmayı yaptık. Teorik arka plan olarak, Sosyal sermaye teorisi ve planlı davranış teorisinin bir karışımından faydalandık. Değişkenler arasındaki ilişkileri tahmin etmek için, yapısal eşitlik modeli kullandık. Sonuç olarak, sosyal sermayenin girişimci niyetinde önemli bir rol oynadığı, ancak ilişkinin dolaylı olduğu görülmektedir. Sosyal sermayenin tüm boyutlarının önemi aynı değildir. Buradaki en önemli boyut aile ve arkadaşlarla olan bağlantıdır. Girişimsel niyeti belirleyen en önemli belirleyici faktör ise öz yeterlilik (davranış kontrolü).

Anahtar kelimeler: Mülteci , sosyal sermaye, girişimcilik, planlı davranış teorisi, yapısal denklemler modeli.

Abstract

As refugees are the most vulnerable group to poverty and unemployment, entrepreneurship is one of the most important tools for dealing with them, and till now there is no studies about the refugees entrepreneurship, we carried out this research about the Syrian refugees' intention of entrepreneurship. A mix of the theory of social capital and the theory of planed behavior was used as theoretical background for relationships between the variables. The structural equations model SEM was used to estimate those relationships . As a result, it is found that social capital plays an important role in entrepreneurial intention, but not directly, the significancy of the whole dimensions of social capital is not the same and the most important dimension was connections with family and friends. Also the most important determinant of entrepreneurial intention was self efficacy (behavior control).

Keywords: Refugees, social capital, entrepreneurship, theory of planed behavior, structural equations model.

Kurte

Ji ber kû penaber şikestinbartirîn grûp in li hember hejarî û bêkariyê, û destpêkirina karsaziyan yek ji giringtirîn amûr e ji bo têkçûnandina hejarî û bêkariyê ye, me ev lêkolîn li ser niyeta destpêkirina karsaziyê çê kiri. Me tevheviyek ji Teoriya Semiyane Cevakî TSC û Teoriya Libata Pilankirî TLP bikar anî weke paşxaneyê teorî, û ji bo texmînkirina tekiliyan di navbera guherbaran de me Modêla Hevsengiyên Avahîsaz MHA bikar anî. Di encamê de, hate xûya kirin ku semiyane civakî SC roleke giring di asta niyeta karsaziyê NK de dilîze, lê ne bi rengekî rasterast. Rola hemû rehendên semiyane civakî ne weke hev e. Diyar bû ku giringtirîn rehendê semiyane civakî ew e tekiliyên bi malbat û dostan re TMD, û giringtirîn biryardarê niyetê xwebaweriya nasandî XN ye.

Bêjeyên Kildî

Penaberî, semiyane civakî, destpêkirina karsaziyê, teoriya libata pilankirî, modêla hevsengiyên avahîsaz

1. Destpêk

Li gorî raporeke Neteweyên Yekgirtî, li dawiya sala 2017 an jimara penaberan li cihanê /25.4/ milyon kes bû. Ji wan nêzikî /6.3/ milyon kes ji xelkê Sûriyê bûn. Penaberên Sûrî hatine belvîkirin li gelek welatan, lê bi piranî li Turkiyê ne. Li gorî wê raporê jimara penaberên Sûrî li Turkiyê /3424200/ in (UNHCR, 2018, 14). Ev jimara mezin ji penaberan berhengariya peydakirina derfetên kar û yekxistina civakî dide ber rûyê hukûmeta Turkiyê û penaberan bixwe.

Destpêkirina karsaziyê tê raçavkirin weke mîkanîzmeyekê ji bo xwesriya xwe, guncandinê bi rewşa xwecihî re û lipêşxistinê, bi taybetî lipêşxistina ji bin ve-ber bijor ve. Lewra ew perçakî giring e ji bernamêyên lipêşxistina aborî û şerê li dijî hejariyê (Roxas and Azmat, 2014). Penaber bi taybetî şikestinbarê hejarî, bêkarî û perwêziyê (marginalization) ne.

Ev lêkolîn tevhevkirinekê ji Teoriya Semiyane Civakî TSC û Teoriya Libata Pilankirî TLP bikar tîne, ji bo diyarkirina faktorên niyeta ciwanên penaber yê Sûrî, yê ku xwendekarên zanîngehê ne, bo destpêkirina karsaziyê binav bike. Bi hêviya ku ew faktor werin lipêşxistin û bibin beşdar di çareserkirina pirsgerêka hejariyê û bêkariyê de, di rewşa penaberîya xelkê Sûrî de, ya ku ta anîha li dirîjîya 8 salan berxwe daye. Dê lêkolîn bi vê şêweyê berdewamkirin: beşa duyem paşxana teorî ye, ya sêyem rebaz e, encam di beşa çarem de ye, û paşgotin li dawiyê tê.

2. Paşxana Teorî

Destpêkirina karsaziyê, bi vedîtin û anînbera derfetên karkirinê (qezencê) tê nûnerkirin, û weke çalakiyeke aborî di rewşa civakekê de pêk tê. Lewre ew dikeve bin bandora mercên aborî, civakî, çandî û siyasî yê civakekê. Ew nimûne ye ji karlêkirina di navbera kesayetî, civaka xwecihî û civaka giştî re (Percoco, 2012, McKeever et al. 2014). Lewre mirov kane li asta destpêkirina karsaziyan weke mijareke girêdayî bi du fakoran de binêre, taybetmendiyên kesan û hinek rehendên rewşa civakî. taybetmendiyên kesan weke dilkêşiya bi aliyê talûkeyan û pêkanên vedîtin û anînbera derfetên kar. Hinek rehendên rewşa civakî roleke mezin di handankirin an astengkirina destpêkirina karsaziyê de dilîzin, û di vî warî de têgeha semiyane civakî xwe nîşan dide (Gedajlovic et al, 2013). Weke ku Kwon et al (2013) tîne ziman Elêksîs Dî Tokfil di sala 1835 an de bal kişande ser pêkanên xelkê Dewletên Yekbûyî yê Amerîka DYA bi avakirina komeleyan weke sedem ji bilindiya asta destpêkirina karsaziyan. Di dema dawiyê de Potnam (2000) nîşana giringiya torên civakî û baweriya tê de da, weke amûrek ji bo hêsanîkirina gihîştina karsazvana bo jêderên aborî.

Li gorî Bird (1988) niyeta karsaziyê faktorekî giring e di têngihîştina pêvajoya avakirina pardariyên nû de. Îro jî bigiştî li destpêkirina karsaziyê weke pêvajoyeke nasandinê tê nêrin (Baron, 2004). Gelek lêkolîneran nîşan dan ku biryara destpêkirina karsaziyê encama pêvajoyeke hişê aloze. Ji ber vê gelek caran Teoriya Libata

Pilankirî TLP hate bikaranîn ji bo diyarkirina vê pêvajoya hişî (Liñán, 2008). TLP sê biryardarên serbixwe guman dike ji bo niyetê. Yê yekem helwesta derbarî libatê ye. Gelo ew libat erênî an neyînî tê nirxandin? Yê duyem civakî ye û bi navê nirxên kesî tê nasîn. Ew e fişara civakî ya nasandî ye, ya libatekê hêsan an asteng dike. Biryardarê sêyem asta kontrola libatî ya nasandî ye. Ew nîşana hêsanî an dijiwariya libatekê dide (Ajzen, 1991). Bi vî awayî niyeta destpêkirina karsaziyê girêdayî helwesta kesani ye (Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê DNK), fişarên civakî yê nasandî (carinan weke Zagonên Kesani û carinan yê Civakî yê Nasandî ZCN bi nav dibe) û kontrola nasandî ya li ser libata avakirina pardariyan (Xwebaweriya Nasandî XN).

Gelek lêkolînên sepanî, li ser rola semyanê civakî, di bûyîna mirovekî destpêkirî karsaziyê de, hatin birêveçûn. Bi piranî roleke erênî dîtî (De Carolis et al., 2009, Bauernschuster et al., 2010, Doh and Zolnik, 2011, Percoco, 2012). Hinek xwedî hûr jî hatin çêkirin, li ser têkiliya di navbera rehend û nîşanê semyanê civakî û destpêkirina karsaziyê de. Williams et al. (2018) di lêkolîna xwe de nîşan da ku di destpêkirina karsaziyê de, semyanê civakî yê girêdanker roleke erênî dilîze, lê bi demê re tê gohortin û dibe kostek li ser karsaziyê. Di heman demê de, semyanê civakî yê lihevanîker roleke neyînî dilîze. Lê Davidsson and Honig (2003) encameke berevajî wê bi dest xistin, û nîşan dan ku semyanê civakî yê lihevanîker roleke erênî di destpêkirina karsaziyê de dilîze û semyanê civakî yê girêdanker roleke neyînî dilîze. Liao and Welsch (2005) di lêkolîna xwe de ti bandora semyanê civakî li ser destpêkirina karsaziyê nedît. Bi giştî tiştê bala mirov kaş dike ewe ku piraniya encaman li aliyê bandora semyanê civakî ya erênî li ser destpêkirina karsaziyê ne. Di heman demê de hinek lêkolîn encamên bervajî dan. Dibêtiya mezin ew e ku ev cudahî bi sedema cudahiya şeweyên pîvanê û rewşên civakî yê tê de lêkolîn pêk tê.

Li aliyekî dîtir hinek lêkolîn hewl dan ku asta destpêkirina karsaziyê bi riya niyeta destpêkirinê bixwînin, û bipirani TLP bikar anîn. Di hewldana bersivdana pirsê: Çima semyanê civakî li hin karsazvanan bîhtir jî yê dîtir bandorê dike de, De Carolis (2009) nîşan da ku semyanê civakî bi rengekî nerasterast bandorê li destpêkirina karsaziyê dike. Ew bandor bi riya bilindkirina xwebaweriya nasandî bi cih dibe. Û weke me nîşan da, û li gora Ajzen (1991) xwebaweriya nasandî yek ji biryardarên niyetê ye. Liñán (2008) TLP bikar anî, û rola girîng ya xwebaweriya nasandî û dilkêşbariya nasandî di niyeta destpêkirina karsaziyê de tekez kir. Lê diyar kir ku biryardarê sêyem rola xwe rasterast nalîze, lê bi şeweyekî nerastrast, bi riya herdu biryardarên dîtir bandora xwe dike. Xwendina Liñán et al. (2011) jî heman encam tekez kirin. Roxas and Azmat (2014) Teoriya Semyanê Civakî û Teoriya Libata Pilankirî tevlihev kirin û niyeta destpêkirina karsaziyê xwendin. Di encamê de diyar bû ku bandoreke erênî ya semyanê civakî li ser niyeta destpêkirina karsaziyê he ye, bi rengekî rasterast an nerasterast, bi riya hersê biryardarên niyetê.

Hemû lêkolînên me nîşan dane hatine çêkirin di rewşên welatên aram û aşt de. Lê ta aniha, ti lêkolîn li ser rewşa panaberiyê û niyeta penaberan bo karsaziyê nehatine çêkirin. Ev xwendin dixwaze beşdar be di girêdana vê qelîştokê.

Ev lêkolîn dê weke ya Roxas and Azmat (2014) tevheviyekê ji Teoriya Semyanê Civakî TSC û Teoriya Libata Pilankirî TLP bikar bîne. Ji bo pîvana Semyanê Civakî dê rêbaza Onyx and Bullen (2000) were bikaranîn. Lê gora wê rêbazê Semyanê Civakî bi çar rehendan tê pîvan: Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX), Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE), Tekiliyên bi Cîranan re (TC) û Tekiliyên bi Malbatê û Dostan re (TMD).

Pirsa serke ew e: çî bandora semyanê civakî li ser niyeta destpêkirina karsaziyê heye? Ji bo bersivdana vê pirsê em dê hîpotezên jêrîn ezmûn bikin:

H1. Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX) bandoreke erênî li ser Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK) dike.

H2. Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX) bandoreke erênî li ser Xwebaweriya Nasandî (XN) dike.

H3. Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX) bandoreke erênî li ser Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN) dike.

- H4. Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE) bandoreke erênî li ser Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK) dike.
- H5. Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE) bandoreke erênî li ser Xwebaweriya Nasandî (XN) dike.
- H6. Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE) bandoreke erênî li ser Zagonên Civakî yên Nasandî (ZCN) dike.
- H7. Tekiliyên bi Cîranan re (TC) bandoreke erênî li ser Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK) dike.
- H8. Tekiliyên bi Cîranan re (TC) bandoreke erênî li ser Xwebaweriya Nasandî (XN) dike.
- H9. Tekiliyên bi Cîranan re (TC) bandoreke erênî li ser Zagonên Civakî yên Nasandî (ZCN) dike.
- H10. Tekiliyên bi Malabatê û Dostan re (TMD) bandoreke erênî li ser Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK) dike.
- H11. Tekiliyên bi Malabatê û Dostan re (TMD) bandoreke erênî li ser Xwebaweriya Nasandî (XN) dike.
- H12. Tekiliyên bi Malabatê û Dostan re (TMD) bandoreke erênî li ser Zagonên Civakî yên Nasandî (ZCN) dike.
- H13. Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK) bandoreke erênî li ser Niyeta Karsaziyê (NK) dike.
- H14. Xwebaweriya Nasandî (XN) bandoreke erênî li ser Niyeta Karsaziyê (NK) dike.
- H15. Zagonên Civakî yên Nasandî (ZCN) bandoreke erênî li ser Niyeta Karsaziyê (NK) dike.

3. Rêbaz

Civaka ku me li ser lêkolîn kiriye xwendekarên Sûrî li Zanîngeha Mêrdînê ne. Jimara wan xwendekaran nêzikî 900î ye. Me nimûneyeke ketober ji 250 xwendekaran bijart û pirsiyarname li wan belav kir. 245 pirsiyarnameyên dagirtî li me vegeriyan û ji wan 225 pejirbar bûn, yê dîtir bikêmasî bûn. Lewre analîz le ser 225 pirsiyarnameyan hate kirin.

Me Modêla Hevsengiyên Avahîsaz (MHA) bikar anî. MHA, yek ji teknîkên analîza statîstîkî yê pîrguherbar in. Ew di analîza tekiliyên avahîsaz de tê bikaranîn. Ev teknîk pêkhênanekê ji Faktor Analîzê û Analîza Regrasiyona Pirhêjmare, û tê bikaranîn di analîza tekiliyên avahîsaz de di navebera guherbarên pîvayî û yê veşartî de. Lêkolîner vê rêbazê hevzay dikin çimkî ew pêvegîrêdana pirhêjmar û bihevgerîdayî di yek analîz de texmîn dike. Di vê analîzê de, du cûreyên guhebaran tene bikaranîn: Guherbarên hindirî û yê derveyî. Guherbarên hindirî wek guherbarên paşko ne û guherbarên derveyî wek guherbarên serbixwe ne.

4- Encam

Me du taybetmendiyên demografîk, temen û netewe, yê mînaka xwe raçav kirin. Weke di tablo /1/ de diyar e . Piraniya beşdarên lêkolînê 81.7% di temenê nebera 18-30 de ne, çimkî ev temenê xwendinê ye. Lê beşeke girîng 15.2% di nebera 31-40 de ne, û ev jî girêdayî rewşa Sûriyê ya taybet ku gelek xwendekar ji xwendinê qut kirin û ji nû ve vegeriyan bo xwendinê. Di nêrîna neteweyî de 74.7% Ereb in û 21.7% Kurd in, yê dîtir Turkmen û Sûryan bûn, ev jî normal e, gava mirov rewşa gelê Sûriyê ya neteweyî û girêdana taybet ye Mêrdînê bi gelê Sûriyê re berçav bike.

Tablo /1/ taybetmendiye demografik

Temên	Rêje (Ji sedî)	Netewe	Rêje (Ji sedî)
18-25	55.4%	Ereb	74.7%
26-30	26.3%	Kurd	21.7%
31-40	15.2%	Turkmen	0.9%
41-50	1.8%	Sûriyan	0.5%
51 û bijor ve	1.3%	Yên dîtir	2.3%
Hemû	100	Hemû	100

Tabloya /2/ yem astên Semiyane Civakî û Niyeta Karsaziyê dide bir taybetmendiye demografik. Weke tê xûyan herku temên bilindtir dibe semiyane civakî bilindtir dibe û niyeta karsaziyê jî bilindtir dibe. Li gorî neteweyan, bilindtirîn semiyane civakî li rex (yên dîtir) e, û Erebb, Kurd, Turkmen û Sûriyan li pişt tèn. Lê bilindtirîn niyeta karsaziyê li cem Turkmena ne, dibe ko ev girêdayî tekiliyên taybet yê Turkmenan bi Turkiyê re be. Tiştê balkêş di vir de ew e ku asta semiyane civakê bitevahî 3.44 e û ev asteke ne bilindê. Dibe ku eve encama bi sedema hilweşandina tekiliyên civakî di rewşa penaberiyê de be.

Tablo /2/ Asta SC û NK

Temên	Asta SC	Asta NK	Netewe	Asta SC	Asta NK
18-25	3.36	3.77	Ereb	3.50	3.99
26-30	3.43	3.94	Kurd	3.24	3.57
31-40	3.64	4.28	Turkmen	3.18	4.80
41-50	3.71	4.05	Sûriyan	1.18	1.00
51 û bijor ve	4.02	4.53	Yên dîtir	3.75	4.20
Hemû	3.44	3.90	Hemû	3.44	3.90

Ji bo pîvana pêbawerî û tebaya navxweyî ya pirsnameyê me Cronbach's alpha bikar anî. Nirxê Cronbach's alpha di navber 0-1 de ye. Nirxê jî 0.7 bilindtir weke asteke pejrbar tê dîtîn. Pirs 3êyem jî DTK hate rakirin jî bo nirx rabe 0.7 an bilindtir. Encamên hesabandinê di tabloya (3) em de xûya dikin. Weke tablo dide berçav nirx hemû jî /0.7/ bilindtirin, û ev nîşana pêbawariyeke pejrbar e.

Tablo /3/ Cronbach's alpha

Rehend	Nirx
Hemû pirsan	0.88
Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX)	0.73
Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE)	0.74
Tekiliyên bi Cîranan re (TC)	0.70
Tekilitên bi Malabatê û Dostan re (TMD)	0.71
Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK)	0.80
Xwebaweriya Nasandî (XN)	0.72
Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN)	0.78
Niyeta Karsaziyê (NK)	0.89

Me Faktor Analîza Piştrastkirinê (FAP) birêve bir, ji bo pîvana pêbawerî û tebaya modêla pîvanê. Weke ko tablo (5) dide berçav, nirxên barkirina guherbarên pîvayî liser guherbarên veşartî di asteke baş de ne, çimkî hemû jî /0.6/ bilindtirin. Hêja ye gotinê ye ku me pirs 3êyem jî XN rakir, ji ber ku barkirina wê jî 0.6 kêmtr bû.

Tablo /5/ FAP

Guherbar	Barkirina Faktor	Navîna Gohartoya Derkişandî
Bi piranî ez xewbexş dikim bo alîkariya civaka xwecîhî	0.652	
Ez bi rêkûpêk bûyerên civaka xwecîhî beşdar dibim	0.763	
Ez endamekî çalak im di saziyên civaka xwecîhî de	0.742	
Bi piranî başdarî çalakiyên çaresekirina pirsgirêkên civaka xwecîhî dibim	0.816	
Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX)		55,58%
Gava ez di kolanên civaka me de birêve biçim e bi ewlwhiyê hest dikim	0.672	
Bi piranî endanên civaka me cihê baweriyê ne	0.658	
Navûdengê civaka di warê ewlehiyê de heye	0.729	
Di civaka ez têde dijîm de mirov xwe weke di mala xwe de hest dike	0.600	
Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE)		56,46%
Civaka min alîkariya min dike gava pêdiviya min pê hebe	0.605	
Gava ez liber zarokêkî bim û ji malê derkvim ez kanim alîkariyê ji cîranan bixwezim	0.790	
Bi piranî ez serdana cîranên xwe dikim	0.810	
Bi Piran ez alîkariya cîranên xwe yê nexweş dikim	0.680	
Tekiliyên bi Cîranan re (TC)		52,67%
Bi piranî ez her hefte bi dost hevalên xwe re diaxîvên rûbirû and bi telefonê	0.664	
Bir piranî ez rojane bi çend kesan re sohbetê dikim	0.796	
Her hefte ez hinek dost û heval re xwarinekê derveyî malê dixum	0.703	
Bi piranî ez dost û hevalên xwe re derdikevime seyranan	0.771	
Tekiliyên bi Malabatê û Dostan re (TMD)		54,07%
Destpêkirina karsaziya xwe gelekî bala min kaş dike	0.820	
Ez gelekî şad dibim gava bi destpêkirina karsaziya xwe mijûl dibim	0.876	
Ez gelekî dilgerm dibim gava bi destpêkirina karsaziya xwe mijûl dibim	0.862	
Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK)		72,75%
Destpêkirina karsaziya xwe têstekî pêkbar e	0.860	
Destpêkirina karsaziya xwe têstekî zor e	0.670	
Ez bawer dikim ku ez ê serkeftî bim di destpêkirina karsaziya xwe	0.752	
Xwebaweriyaya Nasandî (XN)		58,43%
Mirov bi çavekî bilind li xwediyên karsazan dinêrin	0.602	
Karsazî cîkî civakî bilind dide mirove	0.794	
Karsazî mirove dike cihê rêzê	0.876	
Karsazî piristîj dide mirovan	0.820	
Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN)		60,81%
Destpêkirina karsaziya xwe gelekî bala min dikşîne	0.821	
Ez gelekî mijûr dibim bi destpêkirina karsaziya xwe	0.873	
Ez amade me ji bo destpêkirina karsaziya xwe	0.813	
Ez ê hemû keda xwe têxim destpêkirina karsaziya xwe	0.851	
Ez ê nêziktirîn dem de karsaziya xwe destpê bikim	0.849	
Niyeta Karsaziyê (NK)		70,84

Ji bo modela avahîsaz me nimînok guncaviyê ên di tablo /6/ de bidest xistin. Weke mirov kane di tabloyê de bibîne modêla me guncav e, çimkî hemû nêrxên hatine texmînkirin di astên pejrbar de ne.

Tablo /6/ nimînokên guncavdariyê

Nimînok	Nirxên texmînkirî	Standard
Nimînoka Guncaviya Hevberdar (NGH)	0.914	> 0,90

Kaya Serbestiyê	Çarguşe/Derceyên	1.587	< 3
Navîna Şaşiya texmînkirinê		0.051	< 0,08

Ji bo ezmûnkirina hîpotezan me modela avahîsaz texmîn kir û encam di tablo /7/ de ne. Weke ku tablo dide nîşan, em kanin biryara xe li ser hîpotezan bidin. Hîpotez: H1, H2, H3, H6, H9, H13 û H15 hatin redkirin, çimî nîrxê $p > 0,05$ ye. Hîpotez: H4, H5, H7, H8, H10, H11, H12 û H14 hatin pejirandin, çimî $p < 0,05$ ye.

Tablo /7/ Texmîna Modêla Standardkirî

Rêk	Hawkolkeyê texmînkirî	P
Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX) bo Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK)	0.285	0.355
Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE) bo Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK)	1.348	0.036*
Tekiliyên bi Cîranan re (TC) bo Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK)	-3.205	0.007**
Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX) bo Xwebaweriyaya Nasandî (XN)	0.475	0.091
Beşdarbûna di Civaka Xwecîhî de (BCX) bo Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN)	0.141	0.249
Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE) bo Xwebaweriyaya Nasandî (XN)	1.327	0.017*
Hestên bi Bawerî û Ewlehiyê (HBE) bo Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN)	0.279	0.239
Tekiliyên bi Cîranan re (TC) bo Xwebaweriyaya Nasandî (XN)	-2.803	0.004**
Tekiliyên bi Cîranan re (TC) bo Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN)	-0.767	0.074
Tekiliyên bi Malabatê û Dostan re (TMD) bo Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK)	2.773	0.000**
Tekiliyên bi Malabatê û Dostan re (TMD) bo Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN)	0.867	0.004**
Tekiliyên bi Malabatê û Dostan re (TMD) bo Xwebaweriyaya Nasandî (XN)	2.302	0.000**
Dilkêşbariya Nasandî bo Karsaziyê (DNK) bo Niyeta Karsaziyê (NK)	-0.283	0.248
Xwebaweriyaya Nasandî (XN) bo Niyeta Karsaziyê (NK)	1.085	0.000**
Zagonên Civakî yê Nasandî (ZCN) bo Niyeta Karsaziyê (NK)	0.063	0.332

*watedar e liser asta 0.05. **watedar e liser asta 0.01

5. Paşgotin û pêşniyarî

Weke encamên me diyar dikin, beşdarbûna di civka xwecîhî de BCX, bandora xwe li ser biryardarên niyetê û li ser niyetê bixwe ti ne. Ev encam bi ya Roxas and Azmat (2014) li hev nake. Dibêtiya mezin ewe ku ev bi sedema rewşa penaberiyê, ya dihêle mirovên penaber xwe ji civakê veder kin (isolate).

Hestên bi baweriyê û ewlehiyê HBE bandoreke erênî li ser biryardarên dilkêşbariya nasandî bo karsaziyê DNK û xwebaweriyaya nasandî XN dike, li ti bandora xwe li zagonên civakî yê nasandî ZCN nake. Gava em bidin ber encamên Roxas and Azmat (2014), tê xûyan ku hawkolkeyên me ji yê wan mezintirin ev nîşan dide ku hesta bi ewlehiyê di rewşa penaberiyê de gelekî giring e li beramberî rewşa normal.

Tekiliyên bi cîranan re TC bandoreke neyînî li ser biryardarên dilkêşbariya nasandî bo karsaziyê DNK û xwebaweriyaya nasandî XN dike, lê ti bandora xwe li zagonên civakî yê nasandî ZCN nake. Gava mirov bide ber encamên Roxas and Azmat (2014), tê xûyan ku hawkolkeyên me bervacî yê wanin. Ev nîşan dide ku, di rewşa penaberiyê de, her asta têkiliyên bi cîranan re TC bilind dibe asta biryardarên mirov bo niyata karsaziyê nizimtir dibe.

Tekiliyên bi malabatê û dostan re TMD bandoreke erênî li ser biryardarên dilkêşbariya nasandî bo karsaziyê DNK, xwebaweriyaya nasandî XN û zagonên civakî yê nasandî ZCN dike. Li gora encamên Roxas and Azmat (2014) hawkolkeyên me ji yê wan mezintirin. Ev nîşan dide ku tekiliyên bi malabatê û dostan re TMD di rewşa

penberiyê de gelekî giring e li beramberî rewşa normal. Gava em hemû rehendên me texmîn kirin hevber bike xûya dike ku giringtirîn rehend TMD ye, û piştî HBE tê. Lê ti rol ji BCX re ti ne û rola TC neyînî ye.

Derbarî rola biryardarên di asta niyeta kasaziyê de, hate xûyakirin ku ti rola dilkêşbariya nasandî bo karsaziyê DNK û zagonên civakî yên nasandî ZCN tine. Le roleke erênî giring ya xwebaweriya nasandî XN he ye. Di heman mijarê de Roxas and Azmat (2014) diyar kir ku giringtirîn biryardar DNK e û XN û ZCN li piştî tîn. Ev nîşane dide ku rewşa penberiyê mirov bîhtir xwe dide ser pîkanên xwe yên kesî ji bo niyet karsazî yê.

Li gora encamên me bidest xistin em kanin du pêşinyaran pêşkêş kin:

- 1- Ji aliyê hukûmeta Turkyê, civaka navnetweyî û saziyên alîkariya penaberan ve, pêwîst e bal û ked bê dayîn bu lipêşxistina tekilyên penaberan bi malabat û dostên wan re ji alîkî ve, û jî aliyê dîtir ve bîhtir paln û bernama werin çê kirin bu hemû astên xwendinê, perwerde û hîndarya penabran.
- 2- Ji aliyê lîkolîneran ve, pêwîst e lîkolînên werin çêkirin le mijara destpêkirina sazkarîyê, lê sebandên li ser mînakên ferehtir û mezintir ji penabern be.

Jêder

- AJZEN, I. (1991), The theory of planned behavior, *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), pp.179–211.
- BARON, R. A. (2004), The cognitive perspective: a valuable tool for answering entrepreneurship’s basic “why” questions, *Journal of Business Venturing*, 19, pp. 221–239.
- BAUERNSCHUSTERA, S., FALCKB, O. and HEBLICH, S. (2010), Social capital access and entrepreneurship, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 76, pp. 821–833, doi:10.1016/j.jebo.2010.09.014 .
- BIRD, B. (1988), Implementing entrepreneurial ideas: The case for intention. *Academy of Management Review*, 13, pp.442–453.
- DAVIDSSON, P. and HENREKSON, M. (2002), Determinants of the Prevalence of Start-ups and High-Growth Firms, *Small Business Economics*, 19, pp. 81–104.
- DE CAROLIS, D. M., LITZKY, B. E. and EDDLESTON, K. A. (2009), Why Networks Enhance the Progress of New Venture Creation: The Influence of Social Capital and Cognition , *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(2), pp. 527-545 <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00302.x>
- DOH, S and ZOLNIK, E. J. (2011), Social capital and entrepreneurship: An exploratory analysis, *African Journal of Business Management*, 5(12), pp. 4961-4975, DOI: 10.5897/AJBM11.095
- GEDAJLOVIC, E., HONIG, B., MOORE, C. B., PAYNE, G. T. and WRIGHT, M. (2013) Social Capital and Entrepreneurship: A Schema and Research Agenda, *Entrepreneurship Theory and Practice*, pp. 478, DOI: 10.1111/etap.12042.
- KWON, S. W., HEFLIN, C. and RUEF, M. (2013), Community Social Capital and Entrepreneurship, *American Sociological Review*, 78 (6), pp. 980-1008, DOI: 10.1177/0003122413506440.
- LIAO, J. and Welsch, H. (2005), Roles of Social Capital in Venture Creation: Key Dimensions and Research Implications , *Journal of Small Business Management*, 43(4), pp. 345–362.
- LIÑÁN, F. (2008) Skill and value perceptions: how do they affect entrepreneurial intentions? *International Entrepreneurship Management Journal*, 4, pp. 257–272. DOI 10.1007/s11365-008-0093-0.
- LIÑÁN, F., Rodríguez-Cohard, J. C., and Rueda-Cantuche, J. M. (2011), Factors affecting entrepreneurial intention levels: a role for education, *Int Entrep Manag J*, 7, pp. 195–218, DOI: 10.1007/s11365-010-0154-z.
- MCKEEVER, E., ANDERSON, A. and JACK, S. (2014), Entrepreneurship and mutuality: social capital in processes and practices, *Entrepreneurship & Regional Development: An International Journal*, 26(5-6), pp. 453-477, DOI: 10.1080/08985626.2014.939536.
- ONYX, J., & BULLEN, P. (2000), Measuring social capital in five communities. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 36, 23–42.
- PERCOCO, M. (2012), Entrepreneurship, Social Capital and Institutions: Evidence from Italy, *Spatial Economic Analysis*, 7(3), pp. 339-355, DOI: 10.1080/17421772.2012.694144.
- PUTNAM, R. (2000), *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York, NY: Simon & Schuster.
- ROXAS, H. B., and AZMAT, F. (2014), Community social capital and entrepreneurship: analyzing the links, *Community Development*, 45(2), pp.134-149, DOI:10.1080/15575330.2014.880495.
- UNCHR, (2018), *Global Trends: Forced Displacement in 2017*.
- WILLIAMS, N., HUGGINS, R. and THOMPSON, P. (2018), Entrepreneurship and Social Capital, *International Journal of Urban and Regional Research*, pp.1-21, DOI:10.1111/1468-2427.12589.

Appandís

Giraf /1/ Texmîna Modêla Standardkirî

